

Проектът е финансиран от ФНИ

Жизнени преходи в трансформиращото (се) село: памет, идентичност, наследяване

Протокол от кръгла маса СЕЛА, ХОРА, ПРОМЕНИ

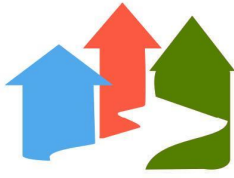
20 октомври 2023 г.

ПУ „Паисий Хилендарски“

На 20 октомври 2023 г. в Пловдивски университет “Паисий Хилендарски” се проведе кръгла маса на тема “Села, хора, промени”. Програмата на събитието включваше представяне на проекта и екипа от антрополози и социолози, на участниците и на теми, проблеми и случаи на жизнени трансформации в живота на село. Дискусията целеше обсъждане на динамичните и комплексни промени и процеси в българските села. Мненията на участниците потвърдиха значимата роля на хората, които държат миналото и бъдещето в свои ръце и всеки ден пресъздават селото като общност и работят за неговата жизнестойчивост. На събитието бяха обсъдени проблематики, които са формулирани вследствие на тригодишно проучване в рамките на научноизследователския проект „Жизнени преходи в трансформиращото (се) село: памет, идентичност, наследяване“ на Филозофско-историческия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кръглата маса започна с представяне на проекта от ръководителя доц. д-р Стойка Пенкова, която очерта основните етапи на работата, екипа от изследователи и главните проблематики, по които се работи. Дискусията протече в два кълъстерни въпроса за демографията и за развитието на селата като беше модерирана от докт. Мишо Гръблев.

Доц. д-р Елица Димитрова представи демографска картина на българските села по данни на Националния статистически институт. Тя акцентира върху урбанизацията и рустификацията в България, съотношението на жители в селата и градовете и някои от причините за депопулация на някои райони. Кой са обитателите на селата коментира доц. д-р Меглена Златкова като провокира с твърдението, че разделението село-град е клише и обитателите на селата и градовете са едни и същи, само че влизат в различни социални и културни контексти. Д-р Светослава Манчева постави фокус върху дигиталния подход към обитателите на селата, който показва интереса на различни поколения към селото като място на живеене, работа и създаване на събития. Д-р Стоян Антонов определи хората, които са се завърнали на село след прекратяване на активната им трудова възраст като такива, които все още имат какво да дадат на селото.

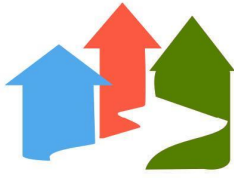
Проектът е финансиран от ФНИ

Жизнени преходи в трансформиращото (се) село: памет, идентичност, наследяване

Той представи пример с актуализираната традиция на празника Дядовден и как чрез него се остойносттава остаряването. Кремена Цанкова - представител от Община Родопи, доразви идеята за обитателите с това, че “селянин” е призвание и е онзи, който носи душата на селото, често се свързва с удоволствието да остарееш там и да получиш призиванието на някой, който през целия си живот е бил там. Сузана Николова от Община Родопи сподели, че последното читалище, което се регистрира при тях, е в село Чурен, което има 4 жители, а първото събитие е било родова среща. Съществено за селата от градски тип като Марково е, че хората в тях са жадни за култура и събития. Тя препоръча резултатите от подобна изследователска работа и препоръките да достигнат до хората, които правят политики. Подобни проучвания ще бъдат наистина много полезни, за да се разбере какво всъщност е българското село. Гл. ас. Милена Ташева разказа за изследователски интерес към село Ръжево Конаре и твърдение на местен жител, който казва, че след като не може да се индустриализира селото, то поне може да се превърне в една прекрасна „спалня“, защото селото е хубаво. Доц. д-р Елица Стоилова разказа за впечатленията си от последната ѝ теренна работа в ивайловградско. Тя сподели, че част от хората вече не обработват земята, за да се изхранват и да имат реализирана продукция от нея, а го правят заради субсидирането и използват земята в зависимост от това какво се субсидира в този конкретен контекст.

За различни практики на съживяване на селата разказа Гургана Кабаиванова и подчерта, че има освобождаване от регулации на домашната храна. Според нея не всичко е във властта. Голяма част от нещата зависят от нас самите и имаме свобода да го правим. Д-р Мария Славчева подчерта, че този проект е един огромен ресурс за всички, които ще бъдат част от правенето на политики, защото не само културните наследства са потенциал за развитие, но и хората, които ги наследяват. Христина Георгиева от Община Ивайловград сподели добри примери за подобряване на живота на хората в селата там, което е обучението на възрастни хора в компютърна грамотност. Според нея това е една от стъпките, които трябва да се предприемат, тъй като много хора от селата са лишени и трябва да имат базови компютърни умения. Владислав Кънчев от Тракия икономическа зона постави изключително важен аспект от мисленето за селата, а именно казус, който е проблем не само пред селата, но и пред градовете - тяхната територия и градоустройствените политики. Според него, трябва един смесен подход отгоре-надолу - кметовете на съответните общини и администрацията да обърнат малко внимание, и отдолу-нагоре, при който самите хора да имат отговорност към това, което имат, да го гледат като наследство и ако няма на кой да го предадат, то да е готово за предаване. Разрешаването на този казус е достатъчен да стимулира не малко външен интерес и много често ние не знаем кой ще дойде. Толкова важното наследство на България - феноменът, се оказва, че не е готово да посрещне новите му ползватели. Гавраил Гавраилов, изследовател и представител на БТА, постави въпроса как ние реагираме на климатичните промени и как можем през

Проектът е финансиран от ФНИ

Жизнени преходи в трансформиращото (се) село: памет, идентичност, наследяване

политиките да създадем начин нашите села да бъдат по-малко мръсни, по-приветливи за живот, по-уредени. Той сподели за основни екологични проблеми, които са част от селата като сметищата, недостигът на вода, отоплението на селските къщи, електроенергията и др. Десислав Лафчиев, който е автор на Ютуб канала „Околоселски пътешествия“, отбеляза много важен проблем, който наблюдава в по-слабо населените села, а именно дезинформацията сред възрастните хора и уязвимостта им към фалшиви новини. Лора Христовова от РЕМ-Пловдив представи проблем, който е обвързан със самодейността в селата и читалищата и практиките за съхраняване и предаване на културно наследство, памет и ценности.

Продължението и стъпките от научноизследователския проект бяха коментирани с цел да се предоставят резултатите на институции и хора, които се занимават с правенето на политики. Доц. Стойка Пенкова обяви, че предстои издаване на монография по проблематиката на проекта и заключителна научна конференция през април 2024 година. Като важен момент е поддържането на връзка с хората по местата, където екипът е провеждал теренни проучвания. Доц. Меглена Златкова подчерта, че повечето от хората, които се връщат на село, са активни пенсионери и имат с какво да допринесат за местната общност. Това е един значим жизнен и обществен процес, което прави селата значими.

Препоръки:

1. Резултатите от подобна изследователска работа и препоръките да достигнат до хората, които правят политики. Подобни проучвания ще бъдат полезни, за да се разбере какво всъщност е българското село - Сузана Николова, Община Родопи
2. Обучението на възрастни хора в компютърна грамотност като една от стъпките за подпомагане на живота в селата - Христина Георгиева, Община Ивайловград
3. Да се разкрие потенциалът на завърналите се на село хора, което да помогне за развитието на общностите и на местата - д-р Мария Славчева
4. Да се отдели място в анализите не само на това защо липсват пътища, къде има и къде няма, но и къде самите села са с ясна регулация - Венцислав Кънчев, Тракия икономическа зона
5. Законодателството да позволи да имаме възможност да си добиваме сами електричество, хората да се самоорганизират и да си произвеждат самостоятелно електроенергия в различните ѝ форми. Също така да могат да ползват геотермалната енергия, която я има в България която в голямата си част е в селските райони - Гавраил Гавраилов, БТА
6. Да се обърне внимание на дезинформацията сред по-възрастните хора - Десислав Лафчиев, автор на ютуб канал „Околоселски пътешествия“
7. Да се обяви национална стратегия за съхраняване и опазване на културни ценности - Лора Христовова, гл. уредник РЕМ-Пловдив